

állott segédeszközök fogyatékoságával mentegeti. Az érvelésnek ez a neme hasonlít ugyan az egyszeri drámaíróéhoz, a ki tragédiájának gyöngéit a tárgy drámaiatlanságával mentegette, de elfogadhatóbb emennél — mert hisz *Szabó Ervin* nem a maga iniciatívájából fogott művének a kiadásához, hanem felsőbb megbízásra; — így az elkerülhetetlen hiányokért elsősorban a bruxellesi társaságot terheli a felelőség. Azt hiszem, hogy hasznosabb lett volna *Szabót* csupán a magyarországi irodalom összegyűjtésével bízni meg, a kinek ez esetben talán arra is lett volna ideje, hogy a nemzetiségek idevágó kiadványait is fölkutassa, s a közép-pontban egyesíteni a többi államokból hasonló úton beszerzett anyaggal. Mert ugyan mi jogosultsága van az olyan »egyetemes« könyvészetnek, mely nem tekintve a magyarét, csupa bibliografialag amúgy is feldolgozott nemzet irodalmát foglalja magában.

A legfőbb fogyatkozása mellett, ugyancsak a szerző, még kettőre figyelmeztet: az egyik az, hogy a folyóiratokban több számon át húzódó cikkeknek csupán a kezdő füzetét jelölte meg, a mi esetleges beszerzésük alkalmával okozhat kellemetlenséget, a másik meg az, hogy egyazon munka vagy gyűjtemény időközönként megjelent részeinek címét többször ismételi, a mi sok helypazarlással jár. A munka második kötetében *Szabó* felsorolja bibliografiai segédeszközeit is, a mit az első kötetnél megtenni elmulasztott. E jegyzékből csodálkozva tapasztaljuk, hogy szerző nemcsak a német, angol és amerikai folyóiratok évenként megjelenő repertoriumait nem használja föl, hanem még az olasz sajtótermékek könyvészeti feldolgozásánál nélkülözhetetlen *Bollettino delle pubblicazioni italiane* cz. vállalatot sem, melyet a köteles példányok nyomán havonként bocsát ki a firenzei nemzeti könyvtár igazgatósága.

Nem tekintve e hiányokat, *Szabó* derekasan végezte munkáját, melynek legnehezebb, a szocialis tudományokban teljes jártasságot szükségeslő részét, a címeknek megfelelő szakaszaikba osztását igazán fényesen oldotta meg. Sőt udvariasan is, a meny-nyiben a magyar címeket mindig le is fordította francziára, úgy hogy a külföld társadalomtudományi irodalmunknak nemcsak számát, hanem tárgykörét is megismeri belőle.

Dr. Gulyás Pál.

Sammlung bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten. — *Herausgegeben von Karl Dziatzko. 16. Heft. Die Finanzlage der deutschen Bibliotheken. Von Adalbert Roquette.* Leipzig 1902. Mr. Spirgatis. 8, 30 l. Ára 1'80 Márka.

Jelen füzetke mely utolsónak jelent meg boldogult *Dziatzko* életében, a német nyilvános, első sorban egyetemi könyvtárak, pénzügyi állapotával foglalkozik, mintegy tovább füzve, fejlesztve azokat a gondolatokat, melyeket szerző nyolcz évvel előbb *Die*

deutschen Universitätsbibliotheken, ihre Mittel und Bedürfnisse című dolgozatában (Sammlung 6. f.) már megpendített. Hogy a németországi könyvtárak dotációja a mai viszonyok közt már nem elégséges, azt eddig is eléggé ismertük a hivatalos jelentések s memorandumok nyomán, *Roquette* művének azonban megvan az az érdeme, hogy összefoglaló képet nyújt e kérdés állásáról s egyszersmint általános rendszabályok megállapításával mutatja a kivezető utat. Ha a mai állapotot a 30 év előttivel összevetjük, kiderül, hogy csupán a német könyvpiacz termelése 11.000 kötettről mintegy 24.000-re emelkedett, áruk 37.000 márkáról 105.000-re szökött. De ez az általános eredmény a könyvtárakra nézve igaz súlylyal nem bír, mivel az összes német sajtótermékeket bizonyára egy könyvtár sem akarja megszerezni, hacsak nem köteles-példányok útján. Sokkal reálisabb adatokat nyerünk, ha azokat az áremelkedéseket tekintjük, melyek az alapvető tudományos munkák kiadásai közt, továbbá a legfontosabb folyóiratoknál tapasztalhatók. Szerző csupán 28, egyetemi könyvtárakban nélkülözhetetlen, német folyóiratról kimutatja, hogy az áruk a jelölt időközben 438 márkáról 1187-re szökött. Ehhez vegyük még a nélkülözhetetlen orvosi, jogi, földrajzi és nemzetgazdasági munkák óriási áremelkedését, az egyre szaporodó külföldi irodalmat, melynek fontosabb termékeit a tudományok nemzetközi mezején többé nélkülözünk nem szabad, a könyvkötészeti számla relatív emelkedését s igazat kell adnunk szerzőnek, a ki a 30 legnagyobb német könyvtárnak budgetje alapján kimutatja, hogy egy sem szerezheti be az összes termelés akkora százalékát, a mekkorát 1870-ben tudott. Erre még a kiváltságos helyzetű berlini udvari könyvtár se képes, melynek új beszerzésekre 1870-ben csak 54.000, jelenleg azonban 150.000 márkát irányoztak elő. Az egyetemi könyvtáraknál még rosszabbak az állapotok. Ezek átlagos dotációja mintegy 28.000 márkára tehető, holott *Roquette* számítása szerint, ha csupán az illető egyetemek tanszakait érdeklő eredeti munkákat vesszük figyelembe, s a népszerű, szépirodalmi, technikai, sőt művészeti kiadványokat, valamint a fordításokat s a tudományos bár, de az egyetemet közvetlenül nem érdeklő publikációkat teljesen mellőzünk, csupán a német könyvpiaczra fordítandó vásárlások 27.000 márkára rúgnak melyből árkedvezmény, köteles-példány s ajándék útján mintegy 3000 márkát takaríthatunk meg. Az így megállapított összeg a német könyvpiacz össztermelésének körülbelül 23%-a. A külföldi tudományos irodalom szükségleteire *Roquette* évi 18.000 márkát irányoz elő, a mi, tekintetbe véve a francia, angol, északamerikai s olasz, sőt részben az északi s keleti nyelvű dolgozatok számát és jelentőségét, túlzott követelésnek épen nem mondható. Ha ezen évi 42.000 márkához hozzácsapjuk a mai viszonyokkal arányos könyvkötői (18%) és antiquáriusi (8%)

kiadásokat, a szabályszerű évi dotáció mintegy 57.000 márkára volna tehető, mely összeget jelenleg csupán a strassburgi egyetemi könyvtár éri el. Megjegyzendő azonban, hogy ez az ideális összeg csupán az alapul szolgáló 1900-ki adatoknak felel meg, s ha a könyvkiadás normális emelkedését is figyelembe vesszük, a dotációt évenként fokozni kellene, úgy, hogy pl. 1903-ban már 60.000 márka kellene. Természetesen *Roquette* is belátja, hogy nincs az a birodalmi gyűlés, mely a kérdés illetően megoldását megszavazná; annál kevésbé, mert az ily általánosítás a gyakorlatban méltányos eredményre amúgy sem vezetne. Szerző tehát beérné azzal, ha a nagyobb, eddig is erősebben javadalmazott könyvtáraknál egészítenék ki az évi dotációt 57.000 márkára, míg a kisebbeknél, melyek most 15—20.000 márkából tengődnek 30.000 márkával is beérné. Valóban ekkora összegekkel s a már több könyvtár közt rendszeresített kölcsönviszony általánosításával sokat javíthatnának a helyzeten. Ime, rövid foglalatlja *Roquette* kis értekezésének, melynek fejtegetéseit nemcsak a német, de a magyar képviselőknek is meg kellene szívlelniök. — s. — l.

James Duff Brown. *Manual of library economy. With 169. illustrations, forms etc.* London, 1903. Scott, Greenwood & Co. 8° XI, 476 l. Ára vászontáblában 7/6.

Jelen munkáját a szerző — kinek már több hasznos segéd-könyvet köszönhet a bibliografiai irodalom¹ — első sorban a községi könyvtárak (municipal Libraries) tisztviselőinek szánta s az összes kérdések tárgyalásakor az ő viszonyaikhoz alkalmazkodik. Ez az irányzatosság teszi *Brown* dolgozatának legfőbb értékét s külön helyet biztosít számára az eddigi, részben kitünő kézikönyvek mellett. Különösen aktuális ez a tanulmány ránk magyarokra nézve, kiknél, hála a Tanács és Főfelügyelőség lan-kadatlan buzgólkodásának, most kezd föllendülni az angol muni-czipális könyvtárakkal sokban egyforma czélt szolgáló vidéki és népies könyvtáraink ügye.

Brown könyvének első szakaszában főleg a községi könyvtárakra vonatkozó törvényeket és rendeleteket ismerteti és bírálja (I. fej.), továbbá alapításuk módjával (II. fej.), a felügyelő (helyi) bizottságok alakításával (III. fej.) s a finanziaális ügyekkel (IV. fej.) foglalkozik. E fejezetekből kiderül, mennyire szabadon fejlődhetnek Angliában a községi könyvtárak. Alapításukkor nem ragaszkodnak szolgai módon valamely előre megállapított normához, hanem gyakorlati úton, mindig az adott viszonyokhoz alkalmazkodva rendezkedtek be: a mi jórészt az angol faj minden

¹ Pl. Guide to the formation of a Music Library (London, 1893.); Handbook of Library Appliances (Ib. 1892.); Manual of Library Classification and Shelf-Arrangement (Ib. 1898.) stb.